

Östersjölaxälvar i Samverkan

Yttrande angående remiss

Datum	Dnr	Mottagare
2021-04-30	2680-2020	Havs- och Vattenmyndigheten

Yttrande gällande ändrade regler för fiske av lax i Östersjön samt fiske med fasta redskap.

Med ett stort stöd från de svenska Östersjölaxälvarnas förvaltningsorganisationer för Havs- och Vattenmyndighetens fortsatt målmedvetna arbete med att förvalta och hållbart nyttja landets populationer av vildlax så stödjer Östersjölaxälvar i Samverkan HaVs förslag till förändring av föreskrifter.

Vi vill dock med detta yttrande även lämna några ytterligare tillägg och synpunkter i arbetet mot en ny ekosystembaserad och beståndsspecifik förvaltning.

Förslag till tillägg

1. ÖiS önskar att HaV under rådande omständigheter inte nyttjar mellanårsflexibilitet på laxkvoten.
2. Inga dispenser före den 17 juni i delområde 31.
3. Kvoten på 2000 laxar inom Umeälvens fredningsområde bör upphöra.
4. Fördelning av laxkvot till delområde 22 – 29 bör helt tas bort för att inte riskera att påverka de svaga bestånden i Mörrumsån och Emån.
5. Senarelägg fiskestarten även i delområde 30 till den 17 juni för att minska påverkan på nordliga vilda bestånd som ska passera.
6. Inga strömmings push-up fällor ska tillåtas!
7. Sänk minimimått på lax i havet till 50 cm för att minska utkast samt att öka uttaget på fisk med endast ett havsår.
8. Inför enligt SLUs förslag* fler kvot/förvaltningsområden för att på ett bättre sätt kunna styra fisket mot framförallt odlade bestånd.
9. En utredning av omfattning och gränsdragning av terminalområden bör utföras med syfte att minska bifångst av vild lax och därmed onödig hantering av vild lax.
10. Sverige bör införa ett plombsystem för yrkesfiskefångster av lax liknande det som nyttjas i Finland. Systemet bör utföras så att söt- och saltvattenfångster kan lätt urskiljas.
11. Alla fällor i samtliga delområden ska vara angivna med typ av redskap samt position.
12. Ny e-journal som underlättar för både fiskare och myndighet.
13. Ökad kontroll och tillsyn.
14. Inget fortsatt undantag från landningsskyldighet.

15. Vi vill att HaV ger uppdrag till SLU att från befintlig modell ta fram hur många vuxna laxar våra vilda älvar skulle kunna producera.
16. Vi vill att HaV ger uppdrag till SLU att se över samtliga svenska Östersjöälvars produktionskapacitet.
17. All vild öring ska återutsättas från yrkesfisket, om reglerna tillåter, i delområde 30 och 31.

Motivering

1. ÖiS önskar att HaV under rådande omständigheter inte nyttjar mellanårsflexibilitet på laxkvoten.

Den av ministerrådet beslutade laxkvoten för svenskt fiske 2021 är 26 469 laxar. Därutöver finns det möjlighet att med stöd av bestämmelser om mellanårsflexibilitet i artikel 15.9 i grundförordningen* nyttja under 2020 inte nyttjats. På grund av denna mellanårsflexibilitet och kvot som genomförda kvotbyten med andra nationer under 2020 är 2 699 möjliga att överföra till 2021 års laxfiske. HaV bedömer därför att det finns möjlighet att fördela totalt 29 168 laxar till svenskt licensierat yrkesfiske 2021. Under de senaste åren har HaV:s målsättning varit att fördela kvoten till syfte att i första hand stärka skyddet för de svaga laxbestånden genom att styra fisket mot bestånd med odlad lax och lax från starka vildlaxbestånd.

Med rådande osäkerhet kring sjukdomsläget och att vi har så många bestånd som inte tål ett ökat uttag så vill ÖiS uppmana HaV att inte nyttja mellanårsflexibilitet och därmed sänka kvoten till 26 469 laxar enligt Ministerrådets beslut.

* Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013 av den 11 december 2013 om den gemensamma fiskeripolitiken.

2. Inga dispenser före den 17 juni i delområde 31.

ÖiS välkomnar och delar HaV:s ambition att öka andelen odlad lax i yrkesfiskets fångster. Baserat på biologisk rådgivning och utfallet av de sista årens fiske i förhållande till beslut om nyttjande av kvoten bedömer HaV att fisket efter lax med fasta redskap i ökad utsträckning bör styras mot bestånd av odlad lax och starka bestånd av vild lax. Samtidigt bör skyddet för svaga bestånd av vild lax stärkas ytterligare.

HaV:s strategi för förvaltningen av laxbestånden är bl.a. att eftersträva en beståndsspecifik förvaltning, att exploateringen av laxbestånden i havet främst ska ske på odlade bestånd och starka vildlaxbestånd samt att reducera exploateringen av svaga laxbestånd som inte nått MSY-målet motsvarande 75 % av potentiell smoltproduktion. Då idag endast 5 av totalt 16 vilda svenska Östersjöbestånd har uppnått MSY målet anser ÖiS det som helt orimligt att det får förekomma dispenser som är direkt riktat till fiske på vilda bestånd. Dessutom i det område som har flest älvar och åar med svaga bestånd. Vi anser därför att Länsstyrelsens möjlighet att utfärda dispens för fiske med 2 fasta redskap från den 12 juni i området mellan latituden 62 55 N (Härnösand) och upp till länsgränsen mellan Västerbottens och Norrbottens län ska under inga villkor ges under rådande omständigheter.

3. Kvoten på 2000 laxar inom Umeälvens fredningsområde bör upphöra.

Länsstyrelsen i Västerbotten har under flera år gett dispens till 10 fällor inom gräns för fredningsområde där fiske efter vild lax är förbjudet. Från säsongen 2019 infördes en kvot som begränsade uttaget som till största del utgörs av vild Vindelälvslox. Kvoten blev satt till 2000 laxar

och med ett startdatum för fisket från den 1 juli. Denna åtgärd var bra men inte tillräcklig med rådande beståndssituation för Vindelälvsaxen.

”Sådana dispenser får utfärdas om det kan tillåtas från fiskevårdssynpunkt; vilket medför att de senaste årens generellt ökande problem med miljö- och hälsorelaterad dödlighet för lax samt beståndsutvecklingen måste beaktas.”

Östersjölaxälvar i Samverkan ser på inget sätt att detta fiske kan fortgå utifrån rådande beståndssituation. Kvoten om 2 000 laxar i Umeälvens fredningsområde bör omedelbart tas bort och fiske efter lax bör helt förbjudas inom området.

4. Fördelning av laxkvot till delområde 22 – 29 bör helt tas bort för att inte riskera att påverka de svaga bestånden i Mörrumsån och Emån.

HaVs målsättning är att öka skyddet för de svaga bestånden av vild lax. Med den utveckling som Mörrumsån och Emån har haft de senaste åren så är det svårt att motivera något uttag i detta område. Senaste årens generellt ökande problem med miljö- och hälsorelaterad dödlighet för lax samt en negativ beståndsutveckling måste beaktas för Mörrumsån och Emån.

5. Senarelägg fiskestarten även i delområde 30 till den 17 juni för att minska påverkan på lokala samt nordliga vilda bestånd som ska passera.

Som en självklar åtgärd för att skydda svaga vildlaxbestånd som generellt ankommer tidigare till älvarna bör fisket med fasta redskap även i delområde 30 få börja först den 17 juni. I området kring Dalälven och Testeboån bedrivs ett ganska omfattande fiske som sannolikt har stor påverkan på Testeboåns bestånd. En senarelagd fiskestart skulle ge möjlighet för lax och öring som är på väg till Testeboån att få vandra upp i ån.

6. Inga strömmings push-up fällor ska tillåtas före fisket efter lax får påbörjas den 17 juni.

Under åren 2019 och 2020 har den totala fångsten av strömming och sik som fångats i det tillståndsgivna fisket fram till laxfiskets start varit knappt ett ton sik per år och ca sex ton strömming per år. Kustbevakningens kontroll av redskapen visar att lax fångas i dessa redskap. Den biologiska rådgivningen från SLU Aqua visar också att lax förväntas fångas med fast redskap, om än i begränsad omfattning i maj månad för att sedan succesivt öka och vara särskilt hög under juni och juli månad. Östersjölaxälvar i Samverkan vill helt förbjuda detta fiske då det tydligt visar på låg ekonomisk lönsamhet, det är svårt att kontrollera samt att det har en påverkan på våra vilda laxbestånd.

7. Sänk minimimått på lax i havet till 50 cm för att minska utkast samt att öka uttaget på fisk med endast ett havsår.

Under säsongen 2020 var det stora andelar grilse i vissa områden. Yrkesfiskarna tvingades att återutsätta en stor del av sin fångst då den underskred gällande minimimått på 60 cm. Med ett år där en stor andel av de återvändande laxarna endast har ett havsår så får detta stora konsekvenser på antalet laxar som yrkesfisket tvingas återutsätta.

8. Inför enligt SLUs förslag* fler kvot/förvaltningsområden för att på ett bättre sätt kunna styra fisket mot framförallt odlade bestånd.

Vi har redan kunskap om vart dagens fiske bedrivs, vem som fiskar, fångster och fördelning odlad och vild. Vi har även underlag från genetikstudier som visar vilka bestånd som fångas vart. Det borde vara görbart att införa mindre kvot/förvaltningsområden tämligen omgående.

* Dannewitz et al, Biologisk rådgivning inför översyn av bestämmelser för fiske med fasta redskap efter lax och andra arter längs norrlandskusten. SLU ID: SLU.aqua.2020.5.4-39

9. En utredning av omfattning och gränsdragning av terminalområden bör utföras med syfte att minska bifångst av vild lax och därmed onödig hantering av vild lax.

HaVs målsättning är att öka andelen odlad lax i fångsterna. Då vissa av terminalområdena är väldigt stora och/eller ligger i anslutning till älvar med svaga vilda bestånd så bör en utredning av omfattning och gränsdragning av terminalområden utföras med syfte att minska bifångst och hantering av vild lax.

10. Sverige bör införa ett plombsystem för yrkesfiskefångster av lax liknande det som nyttjas i Finland. Systemet bör utföras så att söt- och saltvattenfångster kan lätt urskiljas.

Sverige bör införa ett plombsystem för yrkesfiskefångster av lax liknande det som nyttjas i Finland. Detta för att underlätta kontroll av fångster och spårbarhet och obligatoriska informationen om fångstplats i älv eller hav. Dock bör fiskestarten under inga omständigheter tillåtas bli tidigare än 17 juni.

11. Alla fällor i samtliga delområden ska vara angivna med typ av redskap samt position.

I arbetet mot en mer beståndsspecifik förvaltning behövs kunskap om vart och i vilken omfattning beskattning av våra bestånd sker. Vi behöver denna kunskap för att möjliggöra den framtida förvaltningen.

12. Ny e-journal som underlättar för både fiskare och myndighet.

HaV behöver skyndsamt ta fram en ny omarbetad e-journal som förenklar användandet för yrkesfiskarna såväl som för myndigheten. HaV behöver få en bättre översikt av hur många fällor som fiskar, vilken typ av fällor och exakt vart dessa fällor fiskar för att kunna jobba mot en mer beståndsspecifik förvaltning av våra enskilda bestånd.

13. Ökad kontroll och tillsyn.

Med fler regler och en mer beståndsspecifik förvaltning ökar kravet på tillsyn. ÖiS vill veta hur HaV har tänkt kring vem som ska ansvara för och utföra kontroll vad gällande infiskning, att vittjanpåse används, att fällorna inte fiskar under olovlig tid samt att allt utkast dokumenteras och rapporteras in?

Fiskekontrollen bör utökas för laxfisket. EU-kommissionens granskning av Sveriges laxfiskekontroll visar på allvarliga brister och för att så snabbt som möjligt komma till rätta med de problem som har påpekats bör en utökad landningskontroll prioriteras.

14. Inget fortsatt undantag från landningsskyldighet.

För att kunna bygga upp våra bestånd och få till en fungerande förvaltning anser inte ÖiS att ett fortsatt undantag från landningsskyldigheten bör tillåtas. Tydliga resultat från både svenska och finska studier visar på oacceptabelt höga dödligheter vid hantering av fisk i Push-up fällor trots användande av vittjanpåse. Under rådande sjukdomssituation samt med de begränsade möjligheter att kontrollera att reglerna efterlevs så anser inte ÖiS att fiske med fasta redskap över huvud taget ska ha något fortsatt undantag från landningsskyldigheten.

Östersjölaxälvar i Samverkan vill än en gång påpeka att fortsatt fiske med fast redskap avsett för lax efter andra arter efter att kvoten för lax är fylld och fisket efter lax har stoppats ska förbjudas. Dessa redskap som är avsedda för lax och är placerade längs kusten i syfte att fånga ljust lax innebär en onödig hantering av lax som utgör den huvudsakliga fångsten i många fall. Laxen, som här är oönskad bifångst skadas eller dör dessutom bevisligen i stor utsträckning.

Undersökningar utförda av Sveriges Lantbruks Universitet (Östergren et al.2020) visade på hela 48% mortalitet av laxar återutsätta från push-up fällor. Det finns även en uppenbar risk att laxen kan återfångas flera gånger under sin migration i olika push-up fällor och därmed riskera en mortalitet på mer än 48%. Push-up fällor är därmed inte lämpliga som selektivredskap vid tillhörande hantering, sortering och återutsättning av större mängder lax. Detta gäller även vid användande av vittjanpåse.

Då det ofta under sensommar och höst i våra mindre skogsälvar är lågt och varmt vatten så går ofta laxen i kustområdet närmast respektive älvsmyrning och väntar på bättre förutsättningar för att gå upp i dessa älvar. Under lång tid exponeras då de mindre älvarnas ofta svaga bestånd för en onödig hantering i dessa laxfällor som fiskar efter andra arter.

15. Vi vill att HaV ger uppdrag till SLU att från befintlig modell ta fram hur många vuxna laxar våra vilda älvar skulle kunna producera.

Inom den gemensamma fiskeripolitiken är målet att samtliga fiskade bestånd ska uppnå maximal hållbar avkastning (MSY), vilket för vildlaxbestånden innebär att varje enskilt laxbestånd ska återställas och bevaras över nivåer som säkerställer en produktion av laxsmolt motsvarande minst 75 % av den maximala potentiella produktionen.

Formen på en typisk rekryteringsfunktion innebär att det ofta krävs en betydligt lägre andel lekfisk än andel smolt i relation till potentialen för att uppfylla MSY (Östergren m.fl. 2015).

*Det krävs endast ca. 30% av det potentiella maximala antalet lekfiskar för att uppnå MSY-målet! Från vildlaxälvarna vill vi att HaV ger uppdrag till SLU att från befintlig modell ta fram hur många vuxna laxar våra Svenska Östersjölaxälvar och åar skulle kunna producera.

Vi vill få till en rättvis fördelning av de möjliga överskott av vuxen fisk till de olika intressenterna.

* Dannewitz et al, Biologisk rådgivning ”Svenska laxbestånd i Östersjön – status, exploatering och förvaltning”. SLU ID: SLU.aqua.2020.5.4-39 Med hänvisning till kapitel 6, Aktuella förvaltningsfrågor.

16. Vi vill att HaV ger uppdrag till SLU att se över samtliga svenska Östersjölaxälvars produktionskapacitet.

Det är fortfarande 11 av totalt 16 svenska vilda bestånd som underskrider MSY målet.

Produktionskapaciteten MÅSTE ses över i våra älvar och åar då fler områden har tillgängliggjorts, laxen vandrar idag längre och nyttjar biflöden i en större utsträckning än vad som ligger till grund för de beräkningarna för maximal produktion som används idag. Vi är sannolikt betydligt längre från att nå MSY målen om en ny och mer relevant bedömning av produktionskapaciteten i våra älvar och åar skulle göras.

17. All vild öring ska återutsättas från yrkesfisket, om reglerna tillåter, i delområde 30 och 31.

Den oreglerade beskattningen på våra redan svaga öringbestånd är stor med laxfällor och nät. Helcom har utvecklat en statusindikator för havsöring som bygger på ICES-skattningar av observerade och förväntade (potentiella) tätheter av stirr i olika områden samt data på uppvandring av lekfisk. Enligt denna indikator varierar status mellan regioner och bedöms vara särskilt låg i delområde 30 och 31.*

Östersjölaxälvar i Samverkan anser att all vild, icke fenklippt, öring ska, om det tillåts återutsättas från fiske med nät och fasta redskap i delområde 30 och 31.

* Magnusson et al, Biologisk underlag "Svenska havsöringbestånd på västkusten och i Östersjön – status, exploatering och förvaltning". SLU ID: SLU.aqua.2020.5.4-39

Av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013 för den gemensamma fiskeripolitiken framgår bland annat att medlemsstaterna ska tillämpa försiktighetsansatsen i fiskeriförvaltningen och ska säkerställa att nyttjandet av de levande marina biologiska resurserna sker på ett sådant sätt att populationerna av skördade arter återställs till och bevaras över nivåer som säkerställer en maximal hållbar avkastning (MSY).

Laxen finns även upptaget i Art- och habitatdirektivet, rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, vilket innebär att medlemsstaterna har ett utpekad ansvar för bevarandet av denna art och dess livsmiljöer.

Vår kännedom om olika bestånds utbredning och faktiska potential är idag ytterst bristfällig. Flera av våra kvarvarande bestånd har under 100 individer som kommer tillbaka till sina hemälvar för att leka. Vi vet idag att de till och med finns genetiska skillnader på lax inom samma vattendrag. Lax som vandrar långt i t.ex. Kalixälven jämfört med de laxar som vandrar kortare skiljer sig från varandra. Samtidigt så sker merparten av beskattningen av våra svenska bestånd fortfarande i ett blandbeståndsfiske på stora områden med begränsad tillsyn och kontroll. Vi har även en allvarlig sjukdomsproblematis som påverkat laxen i varierande omfattning under senare år.

I övrigt så stödjer Östersjölaxälvar i Samverkan Havs- och Vattenmyndighetens förslag.

Vi stödjer även Havs- och Vattenmyndighetens målsättning att fortsatt jobba mot en beståndsspecifik förvaltning med ett ökat skydd för de svaga bestånden av lax, öka andelen odlad lax i fångsterna och öka möjligheten att successivt nå de mål för bestånden som anges inom den gemensamma fiskeripolitiken (GFP) och HELCOM. Tillika genomförandet av miljömålen Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans levande kust och skärgård samt Ett rikt växt och djurliv.

För Östersjölaxar i Samverkan
Thomas Johansson
Nedre Kläppen 21
934 93 Kusmark
thomas.johansson@ostersjolaxalvar.se
Tel: 070 – 581 70 29

Thomas Johansson